

S
781.16xb)
47307

DZIESMU SVĒTKU IZSTĀDE

Hamburgā, 5.—9. aug. 1964.
Auditorium maximum

Pirms simts gadiem Vidzemē, Dikļos (1864. g.) notika pirmie latviešu dziesmu svētki Juŗa Neikena ierosināti. Dziedāja tikai vācu dziesmas vācu valodā. Kurzemē dziesmu svētki notika Dobelē (1870. g.) Dr. A. Bīlenšteina iedvesmē. Pirmie vispārējie latviešu dziesmu svētki tika sarīkoti Rīgā (1873. g.), Latviešu biedrības izkārtojumā ar A. Kronvalda slaveno runu latviešu tautai, arch. J. Baumaņa celto svētku celtni, karoga iesvētīšanu un tautas atmodas manifestāciju. Latvijas valsts patstāvības laikā pirmie vispārējie dziesmu svētki notika Rīgā (1926. g.) ar 6526 dziedātājiem un kaŗa orķestri ar 420 mūziķiem. Svētku celtni cēla prof. P. Kundziņš, ievadot nacionālās celtniecības monumentālo laikmetu.

Devītie dziesmu svētki notika Rīgā (1938. g.) Uzvaras laukumā ar 16 000 dziedātājiem. Bija jau pasākta Uzvaras laukuma izbūve, reālizējot galvas pilsētas Rīgas ģenerālpilna iespaidīgāko daļu, abus Daugavas krastus savienojot simboliski ar pilsētas nama jaunceltni. Šajā laikā arī notika Dziesmu svētku izstāde (Vēsturiskajā mūzejā), kuŗai vajadzēja kļūt par Dz. sv. mūzeju.

Pēdējie Dz. svētki (novada) notika Daugavpilī (1940. g.), kad krievu okupācijas armija nākošajā dienā iebruka Latvijā. Pa daudz un dažādiem kaŗa ceļiem latvieši ir aizvesti Eiropā. Daudzu gadu nikšana Vāczemes bēgļu nometnēs. Izceļošana uz Ameriku, Austrāliju u.c.

Pēc 20 gadiem, kopš esam trimdā, lielākā latviešu satikšanās Eiropā ir Dziesmu svētki Hamburgā (1964.) ar 500 dziedātājiem. Ja pati Dziesmu svētku ideja un koŗu dziedāšana mūsu zemē pārnākusi no Vācijas, tad nu liktenīga sagādīšanās, ka šī 100 gadu jubileja, pirmie Eiropas latviešu dziesmu svētki trimdā notiek Vāczemē un tie jāiznes latviešu tautas fragmentam — bēgļiem, emigrantiem.

Dziesmu svētku izstāde, kur vēsturiskā secībā sakopoti materiāli (iespēju robežās) rāda latviešu Dz. svētkus 100 gados. Izstāde atrodas galvenās svētku celtnes, Hamburgas universitātes auditorium maximum, vestibilā. Ir nodoms šo izstādi papildināt un rādīt visos lielākos trimdas latviešu Dziesmu svētkos. Ir paredzēts arī savākt visus trimdas Dz. svētku materiālus archīvam, resp. mūzejam.

88

Ar Dziesmu svētkiem pirms simts gadiem iesākās liela kultūras cīņa par latviešu nacionālām un garīgām vērtībām. To iesāka fantasti, mūsu tautas atmodas laika romantiķi.

„Šis tautas gars reiz spēcīgs un varens, caur sešu gadu simteņu vērdzību tika noslodzīts, bet pavisam apspiest to nevarēja. Tagad brīvos cilvēkos tas atkal no jauna ir izcēlies pār latviešu zemi, tas atkal sāk valdīt latviešu tautā. Šis nemirstams un neapspiežams tautas gars arī mūs uz šiem lieliskiem svētkiem ir aicinājis. Viņš atskan iz mūsu tautas dziesmām, iz šī tautas gara mūžīgi plūsdama avota.” (Atis Kronvalds, 1. Dz. sv.)

Latvijas patstāvības laikā Dziesmu svētki bija lielākie mūsu tautas svētki. Bija piecelts it kā senais dainu laiks.

„Latviešu tautas dziesmas ir tikpat vecas kā valoda un dziedāšana. Visgrūtākajos dzimtbūšanas laikos, kad pēc likuma burta romiešu tiesību nozīmē latvieši bija vergi un dzimtkungam piederēja dzīvības un nāves vara, kuŗā dzimtļaudis drīkstēja cits citam un savam Dievam sūdzēt svešas varas nodarīto pārestību. Dziedātāji savā nacionālā postā ar stoisku mieru turpināja kļaušu gaitas” (prof. Dr. A. Švābe).

Bēdu manu lielu bēdu,
Ēs par bēdu nebēdāju:
Liku bēdu zem akmeņa,
Pāri gāju dziedādama.

Latviešu tautas dzīves ziņa ir izlikta tautas dziesmās. Šis monumentālais kapitāldarbs, kuŗš tagad ir uzrakstīts un pasaules mērogā uzskatāms kā vienreizējs, daudzus gadu simteņus ticis nodots (tradēts) no paaudzes uz paaudzi. Šajā dokumentā atrodam visu mūsu tautas kultūru, filozofiju, mākslu, vēsturi u.t.t. un tas aptver arī latviešu tautas dzīves aprakstu.

Dziedot dzimu, dziedot augu,
Dziedot mūžu nodzīvoju;
Dziedot iet dvēselīte
Dieva dēla dārziņā.

Latviešu tautas dziesmu jeb dainu „atrašanas” vēsture šāda: 1764. g. pēc Karalauču universitātes beigšanas Rīgā ierodas J. G. Herders. 1765. g. Jāņos kādā no Rīgas namnieku muižiņām pie Juglas ezera Herders pirmo reizi dzird latviešu tautas dziesmas, kas atstāj uz viņu lielu iespaidu. Šī pārdzīvojuma iespaidā vēlāk viņš raksta: „Viņu dziesmas ir tautas archīvs, kur izteikta viņu zinātne, reliģija, dvēseles rosība, senie notikumi, dzīves prieki un ciešanas”. Tā Herders kļuva par šī lielā latviešu tautas dokumenta atradēju vai tautas dziesmu atklājēju.

Jau 18. g.s. otrā pusē latviešu tautas tradīcijas, it īpaši tautas dziesmas sāka krāt apgaismotie vācu mācītāji Harders Rubenē, Bergmanis Rūjienā u.c.

Paši latvieši šo darbu sāka 1869. g., kad Fr. Brīvzemnieks savāca 54 000 dziesmas. 1878. g. to pārņēma Krišjānis Barons un savāca 217 996 tautas dziesmas. Latvijas neatkarības laikā Folkloras krātuve savāca vēl 775 257 tautas dziesmas, kuŗas kārtoja un redīgēja prof. P. Šmits. Šo krājumu 4 sējumos izdeva no 1936.—1939. gadam. Kopenhāgenā 1955. gadā Latviešu tautas dziesmas izdod Imanta apgāds. Red. prof.: A. Švābe, K. Straubergs, E. Hauzenberga-Šturma.

R. Legzdiņš

Dziesmu svētku izstādes materiālus savācis arch. R. Legzdiņš. Dokumentus pārfotografējis, fopalielinājumus un izstādi palīdzējis sarīkot arch. Andrejs Legzdiņš. Foto amatieŗa darbs neatbilst izstāžu foto kvalitātei, bet citas iespējas nebij, jo trūka līdzekļu. Tā paša iemesla dēļ arī nebija iespējams visu savākto materiālu pienācīgi apstrādāt.